

بررسی موانع پژوهشگری

پژوهش بلا مانع

در شماره قبل به بررسی چرایی و چگونگی فیش نویسی پرداختیم. در این شماره قصد داریم موانعی را که ممکن است بر سر راه پژوهشگر قرار بگیرند، معرفی کنیم و راه‌هایی برای برطرف کردن آن‌ها ارائه دهیم. این موانع ساده گاهی دانش‌آموزان بسیار توانمندی را از مسیر خارج می‌کنند. شما با هوشیاری از این موانع عبور کنید و به سمت موفقیت بروید.

در مسیر پژوهشگر موانع کدام‌اند؟

موانع را با رویکردهای متفاوت می‌توان به چند دسته تقسیم کرد. در اینجا موانع اصلی را ذکر می‌کنیم و توضیح خواهیم داد:

۱. حق به جانب بودن

برخی دانش‌آموزها آن قدر به موضوعاتشان علاقه‌مند می‌شوند که ناخودآگاه دلشان می‌خواهد روند پژوهش به نفع موضوع پیش برود (نسبت به موضوع تعصب دارند).

درست شبیه دانش‌آموزی که دارد درباره سیستم دفاعی تیم فوتبال مورد علاقه‌اش پژوهش می‌کند و ناخودآگاه معایب و ایرادات آن تیم را نادیده می‌گیرد. از عناصر اصلی پژوهش، بی‌طرف بودن نویسنده یا پژوهشگر است. نویسنده حق ندارد حقیقت را دستکاری کند تا نتیجه پژوهش به نفع خودش تمام شود.

راه‌حل

اگر به موضوع پژوهستان آن قدر دل بسته شده‌اید (که البته به خودی خود علاقه‌مند بودن به موضوع اتفاق خوبی است) که گمان می‌کنید ممکن است نسبت به آن

متعصب باشید، از معلم، پدر و مادر یا دوستی بزرگ‌تر بخواهید تا مقاله پژوهشی شما را بخواند و هر جا گمان کرد که برخورد شما با موضوع متعصبانه یا حق به جانب بوده است، به شما تذکر دهد تا آن را اصلاح کنید.

۲. ترس

مشکل عمده بسیاری از دانش‌آموزان، وقتی به میانه پژوهششان می‌رسند، این است که می‌گویند: «یعنی موفق می‌شیم؟.. یعنی می‌شه؟... نکنه به تاریخ جشنواره نرسیم؟!» ترس یکی از بنیادی‌ترین موانع بر سر راه پژوهشگر است. شاید اگر شهید چمران لحظه‌ای ترس به خودشان راه می‌دادند که: «پیروز می‌شویم؟» هیچ وقت به جنگی نمی‌رفتند که یک طرفش جمهوری اسلامی بود و طرف دیگرش کل ابرقدرت‌های غرب. ترس آن قدر مشکل بزرگی است که می‌تواند از یک پژوهشگر جهادی و شجاع، یک ترسو بسازد.

راه‌حل

به خدا توکل کنید و پژوهستان را برای رضای خدا و کمک به خلق او شروع کنید.

از خدا بخواهید در این مسیر کمکتان کنید. به او توکل کنید تا آرامش سراسر وجودتان را بر کند.

۳. عجل بودن

برخی پژوهشگران حیوان قصد دارند یکشنبه مقاله‌شان را بنویسند، محصولشان را بسازند، اختراعاتشان را ثبت کنند و... همین موضوع باعث می‌شود پس از چند روز کاملاً دلزده شوند و حس کنند نمی‌توانند پروژه را به سرانجام برسانند. باید توجه کنید که اکثر پروژه‌های مهم پژوهش دانش‌آموزی در یک سال شاکله پیدا می‌کنند، در سال دوم ارتقا می‌یابند تا خرده‌مشکلاتشان برطرف شود و بعد به بار می‌نشینند، محصول می‌دهند، شکوفا می‌شوند و گاهی از مشکلات مردم باز می‌کنند.

راه‌حل

برای پژوهش خود دفتر برنامه‌ریزی درست کنید. عجل نباشید و تلاش نکنید تمام کارها را در یک روز انجام دهید. هر قدر به مرور پژوهش خود را دنبال کنید، ذهن شما هم فرصت دارد تا بیشتر و بیشتر

می‌شود. مثلاً فرض کنید من قصد دارم دربارهٔ اعتیاد پژوهش کنم؛ موضوعی تکراری و غیرنوآورانه. حال می‌شود با خواندن پژوهش‌های موجود در حوزهٔ اعتیاد به این نتیجه رسید که اگر من در این حوزه کار کنم که: «آیا با افزایش مجازات موادمخدر می‌توان میزان آن را در جامعه کم کرد؟» به موضوعی نوآورانه خواهیم رسید. در این حوزه مشورت کردن می‌تواند نقش بسزایی داشته باشد.

بین معلمان و بسندگان خود جست‌وجو کنیم، شاید کسانی باشند که در حوزهٔ پژوهش ما تحصیلات دانشگاهی داشته باشند.

از آن‌ها بخواهیم به ایدهٔ ما گوش کنند و نظرشان را برای ارتقای ایده و ساختار مقاله یا اختراعمان بگویند.

کار روی کودکان کار

فرزین بزرگر نفری دانش‌آموز سال سوم دبیرستان است. فرزین از آن دست دانش‌آموزهاست که دوست دارد مشکلات اجتماعی را نشانه برود و گریه از کار مردم باز کند. از سال دوم که پژوهش را شروع کرده بود، گفت که به موضوع «کودکان کار» فکر می‌کند و دلش می‌خواهد کاری برای بهبود شرایطشان انجام دهد. پس از مطالعهٔ اولیه و بررسی پیشینهٔ این موضوع تصمیم گرفت روی ایده: «مطالعهٔ رویاهای مرتبط با شغل آینده در نقاشی‌های کودکان کار» پژوهش کند. او ۵۰ نقاشی کودکان کار را از ارگان‌های خیریه و فرهنگی جمع‌آوری کرد و به بررسی این موضوع پرداخت که این کودکان آیندهٔ خود را چگونه می‌بینند. آن‌ها خیال می‌کنند که در آینده چه کاره می‌شوند؟ و آیا خشونت در آثارشان تجلی پیدا می‌کند؟

دست‌آورد پژوهش فرزین شناختی از دنیای این کودکان است و همین شناخت سبب می‌شود که بدانیم، برای بهبود شرایط دقیقاً باید چه کار کنیم؛ فیلم بسازیم و فرهنگ‌سازی کنیم؟ قانون تصویب کنیم؟ یا...

فرزین بزرگر در شانزدهمین دورهٔ جشنوارهٔ خوارزمی شرکت کرد و تا مرحلهٔ کشوری هم پیش رفت. اما تلاش او برای حل یک مشکل اجتماعی بسیار مهم‌تر است.

یادم هست که فرزین روزی چشم در چشمم در رابطه با هدفش از پژوهش خود گفت: «وظیفه دارم کاری برای کودکان کار بکنم و با تمام وجود خواهم کرد.» همین حس مسئولیت نسبت به جامعهٔ اسلامی می‌تواند کشور ما را روزبه‌روز توانمندتر کند؛ ان‌شاءالله!

بسه آن موضوع فکر کنید و راه‌حل‌های خلاقانه‌تری سر رهاتان بگذارد.

اهمیت پیشینهٔ تحقیق و مشورت

این از وظایف پژوهشگر است که در مورد موضوع همواره جست‌وجو کند، مقالات و اختراع‌های مشابه را بشناسد و مطالعه کند. مزایا و معایب نمونه‌های قبلی را استخراج کند تا بتواند مزایا را در مطالعه و مقالهٔ خود بیاورد و حواسش باشد که معایب اختراعات قبلی را تکرار نکند. این عمل در اصل «نگارش پیشینهٔ تحقیق» است و از مهم‌ترین ارکان پژوهش محسوب می‌شود. پیش از این گفته بودیم، از اهمیت‌ها و مزایای یک پژوهش، نوآوری آن در موضوع است. پژوهشگر باید بداند که موضوعش با چه تغییراتی نوآورانه